ZLATOVLÁSKA

POHÁDKA
OD KARLA JAROMÍRA ERBENA.
NAKRESLIL ARTUŠ SCHEINER

SPISŮ DĚDICTVÍ KOMENSKÉHO Č. 138.
V PRAZE 1911.

ZLATOVLÁSKA

ZLATOVLÁSKA

POHÁDKA
OD KARLA JAROMÍRA ERBENA·
NAKRESLIL ARTUŠ SCHEINER·

SPISŮ DĚDICTVÍ KOMENSKÉHO Č. 138.
V PRAZE 1911.

Byl jeden král, a byl tak rozumný, že i všem živočichům rozuměl, co si povídali. A poslouchejte, jak se tomu naučil. Přišla k němu jednou nějaká stará babička, přinesla mu v košíku hada a povídá, aby si ho dal ustrojit: když ho sní, že bude všemu rozumět, co které zvíře v povětří, na zemi i ve vodě mluví. Tomu králi se to líbilo, že bude umět, co nikdo neumí, dobře babičce zaplatil a hned poručil sloužícímu, aby mu tu rybu k obědu připravil: „Ale," prý, „ať jí ani na jazyk nevezmeš, sic mi to svou hlavou zaplatíš!"

Jiříkovi, tomu sloužícímu, bylo divné, proč mu to král tak tuze zapověděl. „Jak živ jsem takové ryby neviděl,“ povídá sobě sám, „vypadá zrovna tak jako had! a jaký by to byl kuchař, aby ani neokusil, co strojí?“ Když to bylo upečeno, vzal kouštíček na jazyk a pochutnával. V tom slyší kolem uší něco bzučet: „Nám taky něco! nám taky něco!“ Jiřík se ohlíží, co to, a nevidí než několik much, co v kuchyni litaly. Tu zas venku na ulici někdo siplavě volá: „Kam pák? kam pák?“ A tenčí hlasy odpovídají: „Do mlynářova ječmene, do mlynářova ječmene.“ Jiřík koukne oknem a vidí housera s hejnem hus. „Aha!“ povídá, „taková je ta ryba?“ Už věděl, co je. Čerstvě vstrčil ještě jeden drobet do úst, a pak

hada donesl králi, jako by nic nebylo. Po obědě poručil král Jiříkovi, aby mu osedlal koně, že se chce projet, a on aby ho doprovázel. Král jel napřed a Jiřík za ním. Když jeli po zelené louce, poskočil Jiříkův kůň a zařehtal: „Hohohoho, bratře! mně je tak lehko, že bych chtěl přes hory skákat!“ — „Což je o to,“ povídá druhý, „já bych taky rád skákal; ale na mně sedí starý: skočím-li, svalí se na zem jako měch a srazí vaz.“ — „Ať si srazí, co z toho?“ řekl Jiříkův kůň, „místo starého budeš nosit mladého.“ — Jiřík srdečně se té rozmluvě zasmál, ale jen tak potichu, aby král nevěděl. Ale král taky dobře rozuměl, co si koníci povídali, ohlídl se, a vida, že se Jiřík směje, ptá se: „Čemu se směješ?“ —

„Ničemu, královská Jasnosti: jen mi tak něco připadlo," vymlouval se Jiřík. Starý král však už ho měl v podezření, a koňům už taky nedověřoval; obrátil a zas domů.

Když přijeli do zámku, poručil král Jiříkovi, aby mu nalil do sklenice vína: „Ale tvá hlava za to," povídá, „jestli že nedoleješ anebo přeleješ!" — Jiřík vzal konvici s vínem a leje. V tom přiletěli oknem dva ptáčkové; jeden druhého honil, a ten co utíkal, měl tři zlaté vlasy v zobáčku. „Dej mi je," povídá ten jeden, „však jsou moje!" — „Nedám, moje jsou! já si je zdvihl." — „Ale já je viděl, jak upadly, když se zlatovlasá panna česala. Dej mi aspoň dva." — „Ani jednoho!" — Tu ten druhý ptáček za ním, a ty zlaté vlasy pochytil. Když se tak o ně letmo táhali, zůstal každému v zobáčku jeden, a třetí zlatý vlas upadl na zem, jen to zazvonilo. V tom se Jiřík po něm ohlídl a přelil. — „Propadl's mi život!" vykřikl král; „ale chci s tebou milostivě naložit, když té zlatovlasé panny dobudeš a přivedeš mi ji za manželku."

Co měl Jiřík dělat? chtěl-li svůj život zachovat, musil pro pannu, ačkoli ani nevěděl, kde ji hledat. Osedlal si koně a jel kudy tudy.

Přijel k černému lesu, a tu pod lesem u cesty hořel keř; zapálili jej pasáci. Pod keřem byl mravenčí kopec, jiskry na něj padaly, a mravenci se svými bílými vajíčky sem tam utíkali. „Och, pomoz, Jiříku, pomoz!" volali žalostně, „uhoříme, i naši mladí ve vajíčkách." — On tu hned s koně dolů, keř uťal a oheň uhasil. „Až budeš toho potřebovat, vzpomeň si na nás, a taky ti pomůžem."

Potom jel tím lesem a přijel k vysoké jedli. Na vrchu na jedli bylo krkavčí hnízdo, a dole na zemi dvě krkavčata pištěla a naříkala: „Otec i matka nám uletěli; máme si sami potravy hledat, a my ubohá pisklata ještě lítat neumíme! Och, pomoz, Jiříku, pomoz! nasyť nás, sic umřeme hladem." — Jiřík se dlouho nerozmýšlel, skočil s koně a vrazil mu do boku meč, aby krkavčata měla co

žrát. „Až budeš toho potřebovat," krákorala vesele, „vzpomeň si na nás, a taky ti pomůžem."

Potom dál už musil Jiřík pěšky. Šel dlouho, dlouho lesem, a když konečně z lesa vycházel, viděl před sebou daleké široké moře. Na břehu moře dva rybáři spolu se hádali. Chytili velikou zlatou rybu do síti, a každý chtěl ji mít sobě sám. „Má je síť, má je ryba!" — A druhý na to: „Málo by ti tvoje síť byla platna, kdyby mé lodi a mé pomoci nebylo." — „Až podruhé zas takovou chytíme, bude tvá." — „Ne tak! ty na druhou počkej a tuhle mi dej." — „Já

vás porovnám," povídá Jiřík; „prodejte mi tu rybu, dobře vám ji zaplatím, a peníze rozdělte mezi sebe na polovic." I dal jim za ni všecky peníze, co měl od krále na cestu, nic si nenechal. Rybáři byli rádi, že tak dobře prodali, a Jiřík pustil rybu zas do moře. Vesele zašpláchala vodou, pohroužila se a pak nedaleko břehu ještě jednou vystrčila hlavu: „Až mne, Jiříku, budeš potřebovat, vzpomeň si na mne, odsloužím se ti." A po té se ztratila. — „Kam jdeš?" ptali se rybáři Jiříka. — „Jdu svému pánu, starému králi, pro nevěstu, pro zlatovlasou pannu, a nevím ani, kde ji hledat." — „Och o té ti dobře můžem povědít," řekli rybáři, „je to Zlatovláska, dcera králova z křišťálového zámku tamhle na tom ostrově. Každý den ráno, když se rozednívá, rozčesává své zlaté vlasy; jde záře

od nich po nebi i po moři. Chceš-li, sami tě tam na ten ostrov dovezem, proto že's nás tak dobře porovnal. Měj se však na pozoru, abys pravou pannu vybral: dvanáct je panen dcer královských, ale

jen jedna má zlaté vlasy." — Když byl Jiřík na ostrově, šel do křišťálového zámku prosit krále, aby svou zlatovlasou dceru dal jeho pánu králi za manželku. „Dám," řekl král, „ale musíš ji vysloužit: musíš za tři dni tři práce udělat, co ti uložím, každý den jednu. Zatím si do zejtřka můžeš odpočinout."

Druhý den ráno povídá mu král: „Má Zlatovláska měla tkanici drahých perel; tkanice se přetrhla, a perly vysypaly se do vysoké trávy na zelené louce. Ty perly všecky musíš sebrat, aby ani jedna nechybovala." — Jiřík šel na tu louku, byla daleká široká, klekl do trávy a začal hledat. Hledal, hledal od rána do poledne, ale ani perličky neviděl. „Och, kdyby tu byli moji mravenci, ti by mi mohli pomoct!" — „Však tu jsme, abychom ti pomohli," řekli mravenci, kde se vzali, tu se vzali, ale kolem něho se jen hemžili. „Co potřebuješ?" — „Mám perly sebrat na té louce, a nevidím ani jedné." — „Maličko jen počkej, my je za tebe seberem." A netrvalo dlouho, snesli mu z trávy hromádku perel, nepotřeboval než na tkanici navlíkat. A potom, když už chtěl tkanici zavázat, přikulhal ještě jeden mraveneček, byl chromý, noha mu tehdáž uhořela, když u nich hořelo, a křičel: „Počkej, Jiříku! nezavazuj, nesu ještě jednu perličku!"

Když Jiřík ty perly králi přinesl a král je přepočítal, ani jedna nechybovala. „Dobře's udělal svou věc," povídá, „zejtra ti dám jinou práci." — Ráno Jiřík přišel, a král jemu řekl: „Má Zlatovláska koupala se v moři a ztratila tam zlatý prsten, ten musíš najít a přinest." — Jiřík šel k moři a chodil smutně po břehu; moře bylo čisté, ale tak hluboké, že nemohl ani dna dohlednout, a což teprva na dně vyhledat prsten? „Och, kdyby tu byla má zlatá ryba, ta by mi mohla pomoct!" — V tom se něco v moři zablesklo, a z hlubiny na vrch vody vyplynula zlatá ryba: „Však tu jsem, abych ti pomohla; co potřebuješ?" — „Mám v moři najít zlatý prsten, a nevidím dna." — „Teď právě jsem potkala štiku rybu, nesla zlatý prsten na ploutvi. Maličko jen počkej, já ti jej při-

nesu.“ A netrvalo dlouho, vrátila se z hlubiny a přinesla mu štiku i s prstenem.

Král Jiříka zase pochválil, že dobře svou věc udělal; a potom ráno mu třetí práci uložil: „Chceš-li, abych svou Zlatovlásku tvému králi dal za manželku, musíš jí přinést mrtvé a živé vody; budeť jí potřeba.“ — Jiřík, nevěda kam se pro tu vodu obrátiti, šel na zdařbůh kudy tudy, kam ho nohy nesly, až přišel do černého lesa:

„Och, kdyby tu byli moji krkavci, snad by mi pomohli!“ — Tu se mu nad hlavou cosi šustlo, a kde se vzali, tu se vzali dva krkavci: „Však tu jsme, abychom ti pomohli. Co chceš?“ — „Mám přinést mrtvé a živé vody, a nevím, kde ji hledat.“ — „O té my dobře víme. Maličko jen počkej, my ti ji přinesem.“ A za malou chvíli přinesli Jiříkovi každý jednu tykvici plnou vody: v jedné tykvici byla živá voda, v druhé mrtvá. Jiřík byl rád, že se mu tak dobře poštěstilo, a pospíchal k zámku. Kraj lesa viděl od jedle k jedli rozpatou pavučinu, prostřed pavučiny seděl veliký pavouk, cucal mouchu. Jiřík vzal tykvici s mrtvou vodou, postříkl pavouka, a pavouk

svalil se na zem jako zralá višně, byl mrtev. — Potom postříkl mouchu z druhé tykvice živou vodou, a moucha začala sebou házet, vyškrábala se z pavučiny ven a fuk do povětří. „Tvé štěstí, Jiříku! že's mě vzkřísil,“ bzučela mu kolem uší, „však beze mne sotva bys uhodl, která z dvanácti je Zlatovláska.“

Když král viděl, že Jiřík tu třetí věc taky dokázal, řekl, že mu svou zlatovlasou dceru dá. „Ale,“ prý, „musíš si ji sám vybrat.“ — Potom ho vedl do jedné veliké síně, tam uprostřed byl kulatý stůl a kolem stolu sedělo dvanácte krásných panen, jedna jako druhá; ale každá měla na hlavě loktušku dlouhou až na zem, bílou jako sníh, tak že nic nebylo vidět, jaké má která vlasy. „Tuhle jsou mé dcery,“ povídá král; „uhodneš-li, která z nich je Zlatovláska, získal jsi ji a můžeš ji hned s sebou odvést; pakli neuhodneš, není ti souzena, musíš odejít bez ní.“ — Jiřík byl v největší ouzkosti, nevěděl, co si počít. V tom zašeptalo mu cosi do ucha: „Bz — bz! jdi okolo stolu, já ti povím, která to je.“ Byla to moucha, co ji vzkřísil Jiřík živou

vodou. „Tahle panna to není — ta taky ne — ta taky ne — — tahle je Zlatovláska!“ — „Tuto dceru mi dej!“ vykřikl Jiřík, „tu jsem vysloužil svému pánu.“ — „Uhodls,“ řekl král a panna hned taky vstala od stolu, odhrnula loktušku, a zlaté vlasy plynuly jí hustými prameny s hlavy až na zem, a bylo od nich tak jasno, jako když ráno sluníčko vyjde, až Jiříkovi oči zacházely.

Potom dal král na cestu své dceři, jak sluší a patří, výpravu, a Jiřík odvezl ji svému pánu za nevěstu. Starému králi se oči jiskřily a poskakoval radostí, když Zlatovlásku viděl, a hned poručil, aby se přípravy dělaly k svatbě. „Chtěl jsem tě sice dát oběsit pro tvou neposlušnost, aby tě krkavci snědli," povídá Jiříkovi; „ale že's mi tak dobře posloužil, dám ti jen sekyrou hlavu srazit a pak tě dám počestně pochovat." — Když Jiříka odpravili, prosila Zlatovláska starého krále, aby jí toho mrtvého služebníka daroval, a král nemohl toho své zlatovlasé nevěstě nijak odepřít. Potom ona srovnala hlavu Jiříkovu k tělu, pokropila ho mrtvou vodou, a tělo srostlo s hlavou, tak že po ráně ani památky nezůstalo; pak ho pokropila živou vodou, a Jiřík zase vstal, jako by se byl znovu narodil, čerstvý jako jelen a mladost jen mu z tváří svítila. „Oh, jak jsem to tvrdě spal!" povídá Jiřík a mnul si oči. — „Ba věru, tvrdě jsi spal," řekla Zlatovláska, „a kdyby mne nebývalo, na věky věkův bys byl se neprobudil!" — Když starý král viděl, že Jiřík zas ožil, a že je mladší a krásnější, než prve byl, rád by byl taky tak ještě zas omladl. Hned poručil, aby ho taky sťali a pak tou vodou pokropili. Sťali ho a kropili živou vodou pořád, pořád, až ji všecku vykropili: ale hlava nijak mu nechtěla k tělu přirůst; potom teprv začali mrtvou vodou kropit, a v okamžení přirostla: ale král byl zase mrtev, proto že už neměli živé vody, aby ho vzkřísili. A poněvadž království bez krále nemohlo být, a nikoho tak rozumného neměli, aby všem živočichům rozuměl jako Jiřík, udělali Jiříka králem a Zlatovlásku královnou.

STENC PRAHA